אוצר מדרשים — דרש לפורים

דרש לפורים

[יעלינעק, בית המדרש ח"ו]

יתברך שמו של הקב"ה שהוא אוהב את ישראל מכל או"ה כמו שנאמר והייתם לי סגולה (שמות י"ט ה'), ולא מתוך שהם מרובים כמו שנאמר לא מרובכם (דברים ו' ז') אלא מאהבה שאהב לאברהם ליצחק וליעקב, כמו שנאמר כי מאהבת ה' אתכם (שם), וחייבים ישראל להודות ולשבח על כל נס ונס שהקב"ה עושה להם שנאמר מזמור שירו להי' שיר חדש כי נפלאות עשה (תהילים צ"ח:א'). וכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים (אסתר ט' כ"ח), נזכרים במקרא מגילה ונעשים באכילה ושתיה, שנאמר לעשות אותם ימי משתה ושמחה.

אמר רבא חייב אדם לבסומי עצמו עד שלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן, רבא ור' זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסם רבא קם שחטיה לר' זירא, לאחר שהפיג יינו בעי רחמים עליו ואחייה, לשנה אחרינא א"ל רבא ליקום מר ונעביד סעודה בהדי הדדי, א"ל לאו כל שעתא ושעתא מתרחיש לי ניסא (מגילה ז':).

סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא, מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב.

א"ר אבא בני המן ועשרת צריך לאמרן בנשימה אחת מ"ט כלהו בהדי הדדי נפקו נשמתייהו.

א"ר חנינא בר פפא כל השירות אריח ע"ג לבנה ולבנה ע"ג אריח חוץ משירה זו שהיא אריח על גבי אריח ולבנה על גבי לבנה, מ"ט א"ר אבא כדי שלא יהיה מקום למעלתם (בגמרא מגילה ט"ז: שלא תהא תקומה למפלתן).

כתיב ויקראו סופרי המלך, כתוב היה באגרותיו: היה אדם בא אצלנו לא ממקומנו הוא ולא מאומתנו, והוא מזרע עמלק והמן שמו, ושאל ממנו ואמר יש בינינו עם אחד בזוי וגסי רוח וקללת המלך בפיהם, כמו שנאמר ה' מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו, ונאמר לעשות נקמה בגוים (תהילים י':ט"ז), וראה מה עשו לפרעה ששלמו רעה תחת טובה שנצלו את מצרים והלכו להם, וכשרדפו המצריים אחרי ממונם היה להם נביא אחד ובקש רחמים ולחש על מקלו והכה הים והעבירם בתוכו בחרבה, ואיני יודע איך היה, וכשבאו המצריים עשו בכשפים שחזר הים לאיתנו וטבעו המצריים. לכן אם ישר בעיני המלך יכתב לאבדם, והשיב לו אחשורוש אין אנו יכולים להם שאין אלהיהם עוזבם כל עיקר, וכמה מלכים ראשונים עמדו עליהם לאבדם ולא יכלו להם, ונהפך לחרפה ולקלון על ראשם (כמו וחזרו בחרפה וקלון), וכ"ש שאין אנו יכולין להם, חדל מן הדעה הזאת. והיה [המן] יום ולילה מטריח אחשורוש ואומר לאבדם, ואמר לו אחשורוש הואיל וכך שלח אל החכמים והחרטומים, אם יתרצו בדבר הזה עשה עמהם כטוב בעיניך. מיד שלח וקבץ כל מלכי אומות וא"ל רצונכם שנאבד אומה זו מן העולם? ואמרו כולם מי הוא זה ואיזה הוא שרוצה להשליך עלינו מכשול גדול כזה! שאם לא היה ישראל לא היה העולם מתקיים שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי (ירמיהו ל"ג:כ"ה), ולא עוד אלא שכל האומות נקראות נכרים שנאמר וגם אל הנכרים (מ"א ח' מ"א), וישראל נקרא קרוב שנאמר לבני ישראל עם קרובו (תהילים קמ"ח:י"ד), ויש אדם רוצה ליגע בקרובו של הקב"ה! אמר להם המן אלהיהם שטבע המצריים בים ושעשה להם מלחמת עמלק והרבה נסים כבר הזקין ואינו יכול לראות ולשמוע, שהרי עלה נבובדנצר והחריב אולמו ושרף ביתו והגלה ישראל לבבל ולא יכול לעשות לו כלום, שנאמר ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב (תהילים צ"ד:ז'). והיה אותו רשע מפתה אותם בדברים עד שקבלו דבריו וכתבו וחתמו אגרות כרצון המן ונתנו לו, והיה המן מהלך וכל שרי המלכות אחריו, ומרדכי היה בא לפניהם ופגע בשלשה תינוקות יוצאים מבית רבן ואמר להם, אמרו לי פסוקיכון, פתח הראשון ואמר אל תירא מפחד פתאום, פתח השני ואמר עוצו עצה ותפר, פתח השלישי ואמר עד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אשא ואני אסבול ואמלט. מיד שמח מרדכי, אמר המן למרדכי מה אמרו לך התינוקות הללו ששחקת, אמר לו בשורות טובות בשרוני, וכעס המן ואמר אני שולח תחלה ידי בתינוקות הללו.

א"ר יצחק בר נפחא בעלילות בא המן על ישראל, שנאמר ובמלאת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים וגו' משתה, ואמר המן לאחשורוש, אלהיהם של ישראל שונא זימה, עשה משתה ותדבר שכל מי שירצה לבא יבא שלא יהיה פתחון פה למדת הדין לומר על כרחם באו, ונזמן להם זונות ויקלקלו ונוכל להם, ועשה כן המלך משתה גדול והכריז שמי שירצה יבא, שנאמר לעשות כרצון איש ואיש. כיון שראה מרדכי כך וכך, עמד והכריז שלא ילך איש לאותו משתה שמא יקלקלו ולא שמעו לו. ועמד השטן והשטין אליהם, ואמר לפני הקב"ה עד מתי תדבק באומה זו אם רצונך יאבד אותה, אמר הקב"ה: ותורה מה תהא עליה! ואמר

[השטן] תסתפק בעליונים, באותה שעה אמר הקב"ה מה לי באומה זו שבשבילם רבות אנחותי, אשביתה מאנוש זכרם! ואמר הביאו לי אגרות ואכתוב עליהם כליה, הלך השטן להביא מגילה, כיון שראתה תורה כך לבשה בגדי אלמנותה, וצעקו ובכו מלאכי השרת ואמרו אם ישראל יבטלו מן העולם למה אנו, שנאמר הן אראלם צעקו חוצה (ישעיה ל"ג ז'). כיון ששמעו חמה ולבנה חגרו שקים ונתנו קולם בבכי שנאמר שמש וירח קדרו (יואל ב' י'), שמים וארץ נתאבלו שנאמר אלביש שמים קדרות (ישעיה נ' ג'), ואמרו אם יבטלו ישראל שעוסקים בתורה ובגמילות חסדים ועושים שבת ומצות מילה... מיד רץ אליהו אצל צדיקי עולם וא"ל שמש וירח קדרו, שמים וארץ נתאבלו ושרי מעלה בוכים ואתם יושבים ודומים! אמרו לו למה? א"ל על ישראל שרוצים לאבדם מן העולם שנאמר לכו ונכחידם (תהלים פ"ג), אמר משה לאליהו כלום יש אדם כשר בדור, א"ל כן ושמו מרדכי. א"ל לך והודיעו שיעמוד משם בתפלה ובתשובה ואנחנו מכאן בתפלה, א"ל רועה נאמן כבר נכתב ונחתם כליה על צאנך, אמר משה לאבות העולם אם בטיט החתימה רחמינו נשמעים, ואם בדם החתימה מה שהיה היה ואין להשיב. הלך אליהו וראה שהחותם בטיט והלך והגיד למרדכי כל אשר נעשה. הלך מרדכי וקבץ כל התינוקות של בית רבן והלבישן שק ואפר על ראשם ועינה אותם מלחם ויין שלשה ימים ושלשה לילות והיה צווח ובוכה עמהם. והיה אותו הרשע הולך לביתו בשמחה וקבץ כל אוהביו וסיפר להם כל הכבוד שהיתה אסתר המלכה עושה לו ואמר מה אעשה למרדכי היהודי אשר לא קם ולא זע ממני? ותאמר לו זרש אשתו וכל אוהביו יעשו עץ וגו'. א"ר אלעזר אריב"ל הרבה חכמים ויועצים היו לו להמן הרשע ולא היו יודעים עצה כאשתו, אמרה לו אם תשליכהו לכבשן האש כבר עלו ממנו חנניה מישאל ועזריה, ואם לגוב אריות כבר עלה דניאל, אם בבית האסורים כבר עלה יוסף, אם תגלהו למדבר כבר פרו ורבו שם [ישראל], ואם תנקר עיניו [כבר שמשון] רבים המית אחריו, אלא תלהו על עץ, שנאמר וייטב הדבר בעיני המן ויעש העץ. ובשעה שהיה מקיף ומדד אותו נפל עליו, השיב גבריאל ואמר: לך נאה העץ, לעצמך בנית. באותה שעה הלך ומצא מרדכי שהיה יושב בראש התינוקות ושקים במתניהם וסופדים ובוכים, ומצאם עשרים אלפים, השליך בצואריהם חבלים ושלשלאות ופקד עליהם שומרים, ואמר בהללו אשלח יד תחלה ואח"כ אתלה מרדכי על העץ, באותה שעה נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ונשמע בכייתם למרום ותפלתם של האבות, ואמר הקב"ה למלאכי השרת: בכיית קטנים אני שומע כגדיים וטלאים, אמר משה רע"ה לפני הקב"ה קטני עמך ישראל שיושבים בתענית שלשה ימים ושישה לילות ואסורים בחבלים ושלשלאות של ברזל ולמחר נשחטים כגדיים וטלאים ולב אויב שמח מחרף ומגדף תורתך, נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ושיבר החותם וקרע האגרת והפיר עצתו והשיב מחשבתו על ראשו ותלו המן על העץ אשר הכין למרדכי. א"ר חלבו מיום שחרב ביהמ"ק אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהן של תנוקות, שנאמר מפי עוללים ויונקים וגו', ואמר סורו ממני כל פועלי און כי שמע ה' קול בכיי (תהלים ו' ט').

בלילה ההוא נדדה שנת המלך, אמר הקב"ה למלאך הממונה על השינה בני בצרה והרשע אחשורוש ישן, לך תדוד שנתו, ירד ונדד שנתו וחבטו בקרקע כמה פעמים ואומר כפוי טובה! עשה טובה למי שעשה לך טובה, ויאמר המלך להביא את ספר הזכרונות, והיו עשרה בני המן סנקטורים למלך (עי' מדרש ילקוט שמעוני אסתר), וקראו בו כיון שבאו לזכות מרדכי דלגו בו ולא קראו אותו, פרחו האותיות ובאו וטורפות על פני אחשורוש, והיו התיבות נראות מאליהן, ואל תתמה על זה שהרי לעשות שלום בין שבט לשבט היה הגורל מדבר, דכתיב על פי הגורל (במדבר כ"ו נ"ז), ליתן חיים [לאומה שלימה] עאכו"כ. א"ר יהודה ב"ר אילעאי כל אותו הלילה היה אחשורוש רואה המן וחרבו שלופה בידו ומעביר עטרה מעל ראשו ומבקש להורגו, אתער ואמר דין חלמא הוא חזית, ויאמר המלך מי בחצר והמן בא וגו' ויאמר המלך קח את הלבוש וגו'. אמר לו המן יש כמה מרדכי, א"ל היהודי, א"ל יש כמה יהודים ששמם מרדכי, אמר היושב בשער המלך, ואל תפל דבר ממנו, כיון שיצא התחיל ממעט בפסיעותיו, אמר בלבו שמא המלך יחזור, כיון דחזא דלא הדר ביה אמר ההוא מלכא שטיא הוא. א"ר לוי כיון שראה מרדכי המן בא והסוס בידו אמר דומה לי שהרשע בא להרגני, בא אצלו ואמר לו לבוש זה המלבוש של מלך ותרכב על סוסו כי כן צוה. באותה שעה פתח ואמר ארוממך ה' כי דליתני, שועתי אליך ותרפאני, ואמרו תלמידיו זמרו להי' חסידיו והודו לזכר קדשו, ואותו רשע אמר ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם, ואסתר היתה אומרת אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן, מה בצע בדמי וגו', ישראל היו אומרים שמע ה' וחנני וגו', הפכת מספדי למחול לי וגו', (כל אלו פסוקים בתהילים ל':י"ב). ואח"כ אמר מרדכי: בתענית אני יושב ואיני יכול לעלות על הסוס, וגחין הרשע ראשו ודריך מרדכי על צוארו וסליק על הסוס, והרכיבו על שוקיא של שושן ואמר ככה יעשה וגו'. ויספר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו וגו' ויאמרו לו חכמיו. מאי שנא הכא דקאמר אוהביו ולהלן חכמיו, א"ר יוחנן לומר שכל המספר דבר חכמה אפילו מאו"ה נקרא חכם (מגילה ט"ז). כתיב והמן נופל על המטה, נפל מבעי ליה, א"ל אלעזר שהפילו [מלאך] עליה ואמר [ווי מדברא ווי ממתא] הגם לכבוש את המלכה, מיד נתלה המן, וחמת המלך שככה. שתי שכיכות הללו למה? אחת למלכו של עולם ואחת לאחשורוש. דבר אחר אחת של אסתר ואחת של ושתי. וכשם שקלקל ובטל עצת המן כך יבטלו כל מחשבות שוטנינו וישיב גמולם בראשם.